

Džaba ti škole

Nepism

60% HRVATA S DIPLOMOM PIŠE KAO U PRVOM OSNOVNE

Na hrvatskim fakultetima otkrili smo poražavajući podatak: studenti do diplome napišu 100 kartica teksta i onda traže posao, a ne znaju 'č' i 'ć', a kamoli kritički pisati. Piše **Ivana Kalogjera Brkić**

Cilj ovog rada je opisati radni tijek jednog restoranta. Tako ćemo saznati da je restorant glavni predstavnik ugostiteljskih objekata za prehranu, piće i napitke.

Tim je riječima student jednog društvenog fakulteta, koji zbog male upisne kvote upisuje samo "elitu", započeo seminarski rad o ugostiteljskom poslovanju.

Svaki drugi hrvatski student elementarno je nepismen, tvrde sveučilišni profesori s kojima smo razgovarali o tome koliko i kako studenti pišu. Velik postotak studenata pritom, kažu profesori, ne samo da griješi pri pisanju č/ć, ije/je, velikog i malog slova i slično, nego uopće ne znaju strukturirati misli niti ih pretočiti na papir.

Hrvatski studenti pišu puno manje od kolega u Europi. Bolonja je, doduše, na fakultetima povećala broj pisanih radova, no to je još premalo u odnosu na ono što se radi vani. Dok studenti Sveučilišta u Oxfordu imaju obvezu tjedno napisati oko 15 kartica teksta, naši studenti tijekom cijelog studija napišu maksimalno 100 kartica, izračunao je doc. dr. Pavel Gregorić sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta, koji je na Oxfordu završio magisterij iz filozofije.

Najgore na novinarstvu

Tijekom četverogodišnjeg studija filozofije i komparativne književnosti u Zagrebu napisao sam oko 150 stranica teksta, uključujući diplomski rad. U Oxfordu sam samo u dvije godine napisao 600 stranica. U Zagrebu sam dobivao malo povratnih informacija o napisanom, dok su u Oxfordu svaki esej, kao i magistarski rad, detaljno komentirali - rekao je Gregorić. Zgrožen je praksom

hrvatskih studenata koji građu uče napamet umjesto da je kritički promišljaju.

Najmanje pišu, pokazalo je naše istraživanje, studenti novinarstva i kroatistike, dakle upravo oni koji bi trebali biti najpismeniji.

"Jednom davno bijah eto na predstavi Povratak dotičnog Filipa Latinovicza, (ne sjećam se na čiji nagovor) i moram priznati kako me Krleza stvarno usporio i smirio...zakasnio sam na prvih dvadeset minuta bijavsi uvjeren da počinje u 20.00, a ne 19.30. tako da sam propustio ono što je zapravo bitno, a to je kako će Vitez preneti na pozornicu Filipove strahove, topote konja, mirise trafike i misticnost akta na zidu koji može vidit kroz ključanicu (ako se dobro sjećam ;)."

Ovaj niz nabacanih riječi, slova bez puno smisla, to bi trebala biti - kazališna kritika. Popisuje je, ni manje, ni više, ne-

go apsolvant na jednom zagrebačkom fakultetu. Profesor koji nam je pokazao ovaj rad rekao je da, dok je to čitao, nije znao bi li se smijao ili bi plakao. Autoru "remek-djela" do diplome je ostalo samo nekoliko ispita.

Ne vladaju svojim jezikom

Jedna ugledna profesorica, vrhna jezična stručnjakinja, kaže da je problem pisanja s kojim se bori većina studenata nimalo ne iznenađuje jer "cijeli život lektorira tekstove sveučilišnih profesora".

- Kad ljudi koji predaju na fakultetu ne znaju pisati, trebamo li se čuditi zašto su nam studenti nepismeni - pita.

Njezina je procjena da u Hrvatskoj iz godine u godinu pada razina pismenosti, a to što su studenti sve nepismeniji ne treba gledati kao izoliran problem. Nepismeni su nam, naime, i osnovci i srednjošk-

ci, pa ni studenti ne mogu biti pismeniji.

- Nešto je očito pogrešno u sustavu obrazovanja jer je nevjerojatno da nakon 12 godina školovanja naši mladi loše ovladaju vlastitim jezikom - kaže naša sugovornica.

Nives Opačić, umirovljena profesorica hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kaže da Hrvati nesuvislo govore, pa nesuvislo i pišu.

- Moje iskustvo pokazuje da je kod svakog drugog akademski obrazovanog građanina, bez obzira na to je li riječ o liječniku, pravniku ili ekonomistu, pismenost na razini osnovne škole. Oni, dakle, znaju osnovne stvari o subjektu, predikatu i gramatičkim kategorijama jer nastavu hrvatskog jezika nakon osnovne škole više nemaju, a nema uopće svijesti o tome da akademski građanin mora pravilno pisati i govoriti - rekla je Opačić.

Čini joj se da prosvjetna vlast taj problem rješava "papirnat", bez praktične i sustavne primjene.

- Naši učenici ne samo da se ne znaju pismeno izražavati nego ne znaju ni čitati s razumijevanjem - ocjenjuje Opačić.

Prisjetila se da su stranci koje je poučavala bolje znali hrvatski jezik.

- Kada sam studentima prve godine Filozofskog fakulteta držala jezične vježbe, test gramatike i naglasaka najbolje je riješila Ruskinja Olga Leškova, a najbolji je iz akcentuiranja riječi bio Finac Matijas Helman, jer stranci temeljito uče - istaknula je.

Američka reforma

Komunikacija na materinjem jeziku smatra se jednom od ključnih kompetencija kojom bi, i prema odlukama Europske komisije, trebali ovladati svi građani. Na svladavanju vješt-

ni pisanja temelji se i posljednja američka reforma školstva.

U Hrvatskoj taj problem još nismo osvijestili. U Engleskoj i u Americi djecu već u srednjoj školi uče kako primijeniti osnovne elemente akademskog pisanja.

U školi samo zadaćnice

- Vještina pisanja dugotrajan je proces. Pogrešno je misliti da će ona doći sama od sebe - tvrdi i dr. Marko Alerić s Odsjeka za kroatistiku zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Prema njegovim riječima, vještinu pisanja srednjoškolski bi nastavnici s đacima trebali vježbati u sklopu jezičnog izražavanja, no to prakticiraju rijetki jer je program pretrpan: koncipiran je, naime, za pet školskih sati tjedno, a nastava se izvodi u tri četiri sata, ovisno o vrsti škola.

- U školi se jedino pišu zadaćnice, i to najviše dvije-tri go-

U ovom radu htio bi pobliže opisati neke od građevina i spomenika kulture jer imaju svoju daleku prošlost. Sačuvane su građevine koje šalju poruke iz povjesnih dubina našeg grada i ne dolaze iz današnje zbilje.

(o kulturnoj baštini Zadarske županije)

Ovako ubrzan razvoj i napredak tehnologije je samo olakšanje načina na koji živimo i ne bismo to trebali smatrati nekakvom prijetnjom na našu individualnost. Bez tehnologije danas ne možemo živjeti, ali njezin utjecaj na čovjeka prema meni je neznatan. (o utjecaju tehnologije na suvremeni život)

emi



Mi nemožemo rasuđivati kulturu svoga naroda od kulture drugih naroda, na temelju glasina. Mi trebamo poći u sve te države da bi znali kakva je kultura drugih naroda. Svaka država ima drugačiju kulturu, svaka rasa ima svoju kulturu. Kultura se ne očituje samo u kulturnoj baštini nego i u vjeri pojedinaca.

(o interkulturalnim razlikama)

Cilj ovog rada je opisati radni tijek jednog restoranta. Tako ćemo saznati da je restaurant glavni predstavnik ugostiteljskih objekata za prehranu, piće i napitke.

(o ugostiteljskom poslovanju)

Završeni studenti govore o iskustvima s pisanjem i priznaju da nisu puno naučili

'Kad idem pisati, oblije me znoj'

Jure Marinović, student povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i studentski pravobranitelj, prva je generacija studenata Bolonjaca. Ljetos je završio tri godine prediplomskog studija kao jedan od najboljih u klasi i stekao titulu prvostupnika.

- Tijekom te tri godine napisao sam najviše 20-ak radova, eseja i seminarskih radova - kaže Jure koji je upisao i diplomski studij povijesti. Bavit će se istraživanjem srednjega vijeka.

- Na nekim odsjecima studenti

su dobili upute kako strukturirati tekst za seminarski rad. Nama to nitko nije pokazao. Morali smo se snaći sami - kaže Jure. Prisjetio se prvog šoka među studentima povijesti: na prvoj godini studija profesor. Neven Budak dao im je da napišu esej na zadanu temu. Rezultati su bili porazni. Jure pamti točan broj studenata koji nisu zadovoljili. Od 118 koji su pisali esej, palo je njih 66.

- Studentima je velik problem pismeno se izražavati. Teško slažu rečenice. Broj onih kojima nedostaje osnovne pismenosti još je veći pa ne bi bilo loše kad

bi se na razini fakulteta uveo kolegij jezične pismenosti - smatra Jure. Njegovog kolegu Vladimira Halgotu, studenta 3. godine anglistike i sociologije, najviše smeta to što i kada pišu neki rad, studenti u pravilu rijetko dobiju povratne informacije o tome gdje su griješili.

- Vani je posve normalno da profesor s vama prođe rad u cijelosti i uputi vas na sve vaše pogreške, bilo stilske, bilo akademske. Kad bi bilo tako sigurno bismo manje griješili pri pisanju novoga testa - rekao je Halgota. Studenti FF-a upozoravaju i na

poplavu plagijata. Kad studenti pišu radove nerijetko se, kažu, služe dijelovima tuđeg teksta, a neki pokradu čak i cijeli tekst, bez sankcija. Ništa manje poteškoća s pisanjem nemaju ni pravnici. Tamara Vukčević diplomirala je na proljeće, a na jesen je dobila prvi posao kao vježbenica u odvjetničkom društvu Suić-Lovrić-Klobučar.

- Tijekom studija dosta sam pisala, ali uglavnom samoinicijativno jer se volim pismeno izražavati - kazala je Tamara. Priznala je, ipak, kako ju je, kad je dobila zadatak da napiše prvu tužbu, oblio

hladan znoj.

- Tijekom studija nismo morali napisati nijedan podnesak. Učili smo više teoriju, pa sad ispada da sve moramo učiti ispočetka - rekla je Tamara koja je pri pisanju prve tužbe koristila primjere dobre prakse.

- Gledala sam kako su to radili ljudi prije mene, i po tome sam pisala - rekla je Tamara. Odvjetnik Damir Klobučar kaže kako od 10 diplomiranih pravnika koji im stignu s fakulteta svaki drugi nikada ne nauči pisati.

- Takvi uglavnom ni ne čitaju - kaže Klobučar. *

dišnje. Teme su im uglavnom vezane uz neki književni ili umjetnički predložak, pa učenci druge stilove nemaju priliku ni upoznati, a kamoli uvježbati - rekao je Alerić. Iskreno je priznao da se vještina pisanja nedovoljno "brusi" i na studiju kroatistike.

- Naši studenti u pravilu pišu jedan esej po kolegiju. No, nije problem samo u broju eseja. Studenti kroatistike morali bi imati vježbe pisanja na način da im se zada da od nekoliko činjenica napišu par rečenica, a toga nema - primijetio je Alerić.

Što su sve u stanju napisati studenti, teško je i zamisliti.

"Čim potencijalni kupac na televiziji vidi neku reklamu, odma se javlja motivacija da se taj proizvod kupi. Nakon motivacije kupac dolazi do određenog razmišljanja. To razmišljanje svodi se da ćemo biti sličniji osobi s reklame ukoliko kupimo taj proizvod. Nakon ove dvije faze dolazi konačni rezultat. To je kupnja određenog proizvoda. Upravo se kroz ove faze vidi koliko je dobar oglas ("reklama") važan i učinkovit."

Studentski biseri

Doslovce tim riječima jedna je studentica humanističkog fakulteta objasnila svoje viđenje reklame.

Njezina nešto mlađa kolegica u eseju o Siniši Glavaševiću razvila je teoriju o dvojicama ratnih izvjestitelja.

"Pitanje apsolutne istine u ratnim izvještajima i dalje je kolebljivo, a vjerojatno će uvijek i biti, jer nitko nije kompetentan donijeti konačnu presudu o tome sprječava li zauzimanje osobnog stava novinara u objektivnom izvještavanju s terena", napisala je. Najveći je šum u "misaonom kanalu"

➤ NASTAVAK SA STRANICE 29

ipak imao student koji je interkulturalne razlike objasnio ovako:

“Mi nemožemo rasuđivati kulturu svoga naroda od kulture drugih naroda, na temelju glasina. Mi trebamo poći u sve te države da bi znali kakva je kultura drugih naroda. Svaka država ima drugačiju kulturu, svaka rasa ima svoju kulturu. Kultura se ne očituje samo u kulturnoj baštini nego i u vjeri pojedinaca. Svaka kultura ima svoja obilježja kojih se pojedinci u njoj pridržavaju.”!

Jelena Jurišić, nastavnica na Hrvatskim studijima, cijeli je studentski život provela na Fakultetu novinarstva moskovskog državnog sveučilišta Lomonosov. Kao i na Oxfordu, i na Lomonosovu studenti tjeđno u prosjeku pišu barem 15-ak stranica pisanih radova, a za svaki kolegij moraju pročitati od pet do 15 knjiga, nekada i više.

Akademsko pisanje

- Ako sam htjela dobiti ocjenu izvrstan, morala sam svladati i dopunsku literaturu, a to znači da sam za neke kolegije čitala i po 3000 do 5000 stranica. Za jednosemestralni kolegij povijest ruske književnosti koji se bavio isključivo Tolstojem i njegovim radom tu sam ocjenu, primjerice, dobila tek nakon što sam pročitala sva Tolstojeva djela, zatim sva njegova djela i pisma objavljena u ruskim novinama i časopisima, svu prepisku s tadašnjim patrijarhom Ruske pravoslavne crkve i nekim njegovim suvremenikima poput Dostojevskog, te najvažnije kritike njegovih romana - rekla je Jurišić.

U Rusiji se svaka godina studija zaključuje završnim radom, koji je priprema za izradu magistarskog rada.

- Kada iz sadašnje perspektive gledam na svoje studentske dane, čine mi se nestvarnima. Predajem na svim godinama studija komunikologije, a imam i iskustvo predavača na Fakultetu političkih znanosti, i svake me godine ‘fascinira’ količina nemotiviranosti, nezainteresiranosti, nehtijenja i nerada novih bruoša. Dakako, ne odnosi se to na sve studente, ali iz godinu u godinu sve ih je više. Njihove radne navike, kvaliteta učenja i zainteresiranost za studiranje nisu ni do koljena onima koje su imali moji ruski kolege. Često odem u knjižnicu provjeriti koje knjige studenti koriste za moje kolegije. Oni koji ih posuđuju mogu se izbrojiti na prste jedne ruke - tvrdi Jurišić.

Na prste jedne ruke mogu se izbrojiti i profesori entuzijasti koji su više ili manje uspješno pokušali naučiti studente kako primijeniti međunarodne standarde akademskog pisanja, što je i najvažniji oblik akademske komunikacije.

- Ozbiljno razmišljam da dogodine odustanem od izvođenja tog kolegija. U njega sam uložio velik trud, a dobio male rezultate, pa mi se kolege već smiju iza leđa - rekao je jedan od izvođača tog kolegija.

Sve gore i gore

Još je gore prošla Marie-Elise Zovko, nastavnica na Hrvatskim studijima. Njezin kolegij akademsko pisanje izvodio se samo jedan semestar. Ukinut je uz objašnjenje da su studenti preopterećeni.

Zovko je rođena Amerikan-

Pitanje apsolutne istine u ratnim izvještajima i dalje je kolebljivo, a vjerojatno će uvijek i biti, jer nitko nije kompetentan donijeti konačnu presudu o tome sprječava li zauzimanje osobnog stava novinara u objektivnom izvještavanju s terena. (posebnosti ratnog izvijestiteljstva)

ka, a u SAD-u je završila školu i fakultet. Uđala se za Hrvata, također sveučilišnog profesora. Prije 10-ak godina počela je predavati uvod u grčku filozofiju. Ispit završava pisanjem eseja, a sve ove godine studentima su dobivali ista pitanja. Prve godine na ispitu ih je prošlo 60 posto, danas u tome uspijeva jedva 40 posto.

- I statistički mogu dokazati da je situacija iz godine u godinu sve gora. Danas sam sretna ako studenti uopće shvate zadatak. To me frustrira jer smatram da su s vremenom moja predavanja postala sve bolja - rekla je Zovko koju je upravo to iskustvo potaknulo da Upravi Hrvatskih studija predloži kolegij: akademsko pisanje za neznalice.

- Shvatila sam da studentima treba terapija jer mnogi od njih nisu u stanju gradivo koje su pročitali svojim riječima prenijeti na papir, a kamoli napisati konstruktivno mišljenje o nekom problemu - rekla je sveučilišna profesorica koja sa svojim studentima na kuhinjskim receptima vježba kako bi trebalo strukturirati tekst. Tako im, kaže, najzornije može objasniti sve korake oblikovanja teksta, a da on ostavi “dobar okus”. O temi akademskog pisanja profesorica Zovko piše i znanstveni rad u kojem je predložila osnivanje međusveučilišnog centra za pisanje. Ne pokazuju li sveučilišta uskoro za to interes, projekt će, kaže, pokušati razviti tržišno.

Profesori nemaju vremena

Trećina studenata nema osnovne intelektualne predispozicije da bi se mogla izražavati, i pismeno i usmeno, zaključuje i prof. dr. Siniša Rodin, profesor europskog prava na zagrebačkome Pravnom fakultetu.

Ali zašto profesori, ako već studenti pišu tako malo i toliko loše, ne uvedu češće pismene radove kao što je uobičajeno vani?

Tvrde nam da je to sada neizvedivo. Studenata je, kažu, previše, grupe su prevelike, pa je individualni rad sa studentima iluzija.

- Nas je na katedri četvero, a imamo 800 studenata, što je protiv pravila bolonjskog procesa. Kada bi moji studenti pisali radove svaki tjedan, izračunajte koliko bi mi vremena trebalo da ih ispravim - rekao nam je profesor Rodin.

Nije li, prema tome, krajnje vrijeme da se u Hrvatskoj napravi inventura bolonjskog procesa?



U Americi pišu 6 puta više nego ovdje. I misle da nije dovoljno

Ako ne znaš pisati, ne možeš studirati

One sekunde kad kao bruoš dobijete ključeve sobe u studentskom domu, američki vas fakultet pošalje na testiranje vještine pisanja. To nije ispit znanja engleskog ili pročitane srednjoškolske lektire - na nje-mu morate pokazati koliko dobro u kratkom vremenu pišete kritičke eseje. Stvar se sastoji od nekoliko blitz, “razumijem što čitam” pitanja ispod priloženih tekstova, dva-tri eseja koja morate analizirati i tri pitanja za duže sastavke koje sami pišete.

Drilanje esejima

“Taj nam ispit pokazuje koliko treninga treba studentu”, objasnio je James Herron, direktor programa za analitičko pisanje na Harvardu. “Mnogo ih dolazi iz srednje škole s površnim znanjem. Na testiranju će eseje početi povijesnom generalizacijom, poput ‘ekologija je u nekoliko godina postala vrlo bitna’, bacati izjave bez dokaza ili povlačiti zaključke bez logičnog slijeda. To moramo ispraviti u prvoj godini, a na ispitu ustanoviti koliko je stanje loše.”

Rezultati testiranja svrstavaju vas u odgovarajući odsjek predmeta analitičko pisanje. Nije bitno studirate li molekularnu biologiju, političku znanost ili ekonomiju, ovaj predmet svaki bruoš mora upisati i položiti. “Pisanje je majka studiranja”, samo napola u šali kaže Herron. Škole poput Yalea, Stanforda i University of Chicago koriste drukčiji sustav - umjesto jednog predmeta pisanja uzimate ih nekoliko - ali svrha im je jednaka, “da drilaju bruoše neljudskom količinom eseja”, jada se Andrew Saviano, student druge godine Yalea. U oba je režima ključno da studenti prođu trening pisanja čim stopalom stupe u kampus. “Ako student dođe na fakultet sa slabom vještinom pismenog izražavanja i mi to hitno ne riješimo, nema šanse da preživi prvu godinu”, kaže Herron. Jedan se student NYU-a zaboravio registrirati za predmet pisanja na prvom semestru. Morao je preklinjati administraciju da ga uzme na proljeće - inače ne bi mogao studirati dalje.

Tim se predmetom tek otvaraju vrata bajkovitog

svijeta pisanja. Susrest ćete se s tri vrste društvenih predmeta s obzirom na količinu pisanja: oni koji tijekom semestra zahtijevaju kratke eseje svakog tjedna, a na kraju istraživački rad od 15 kartica, oni s tri, četiri eseja od 10 kartica te predmeti na kojima ste cijelo vrijeme posvećeni istraživanju za veliki rad od 20 i više stranica. Prirodni predmeti obično imaju esej od četiri, pet kartica kao jedan od semestralnih uvjeta, a svakog tjedna zadatke, od kojih barem jedan zahtijeva duži pismeni odgovor. Ako uzimate usko specijalizirani predmet na odjelu fizike, pisanja neće biti gotovo uopće, a ako imate nesreću da volite književnost ili filozofiju, bit će ga drastično više.

Zahtjevni radovi

James Engell strogi je šef odjela engleskog jezika i književnosti na Harvardu. “Volim studentima zadavati kratke, a zahtjevne eseje, prisilim ih da maksimalno sažmu svoje misli”, kaže Engell. Objasnio je da je “potrebna iznimna trud da pročitate 200-300 stranica svaki tjedan, analizirate ih te iz toga sagradite tezu i argumente

za koje nemate više prostora od dvije, tri stranice”.

600 kartica u 4 godine

Student društvenih znanosti producira 60-70 kartica eseja po semestru ili 600 kartica u četiri godine studiranja. Prva i druga godina su najintenzivnije, tu se često dogodi da student povijesti ili politike mora iz sebe izvući i po 80 kartica u semestru. Ako vaš odjel zahtijeva pisanje diplomskog rada ili ste ambiciozni pa ćete ga dobrovoljno raditi, to je dodatnih od 80 do 140 kartica na posljednjoj godini. Ali ni studenti kemije, matematike ili kompjutorskih znanosti ne izvuku se bez sastavljanja rečenica - moraju uzeti barem osam društvenih predmeta s puno pisanja, što ispadne 100-150 kartica u četiri godine.

Engell je profesor engleskog već 20 godina. Smatra da se danas na američkim fakultetima ne piše dovoljno. “1950-ih godina mnogo je univerziteta ukinulo retoriku kao obvezni predmet. Bila je to loša odluka. Nije riječ samo o znanosti javnoga govorenja nego i razvijanju kritičkog razmišljanja.” *MIRAN PAVIĆ

Čim potencijalni kupac na televiziji vidi neku reklamu, odma se javlja motivacija da se taj proizvod kupi. Nakon motivacije kupac dolazi do određenog razmišljanja. To razmišljanje svodi se da ćemo biti sličniji osobi s reklame ukoliko kupimo taj proizvod. Nakon ove dvije faze dolazi konačni rezultat. To je kupnja određenog proizvoda. (o utjecaju oglasa)